

El llenguatge

Una estrella de la cançó

5/VII/1979

Que dos mots siguin sinònims no vol dir que ho siguin en tots els casos, en totes les seves accepcions, en tots els sentits, especialment figurats, amb què poden ésser usats. Dos mots considerats sinònims són rarament intercanviables en tots els contextos i fins i tot alguns lingüistes arriben a dubtar que existeixi cap cas de sinonímia perfecta i absoluta. I és, com hem dit, en el sentit figurat on cada forma específica de llenguatge tendeix a adquirir una sèrie de significats que no li permeten sovint d'ésser substituïda per cap sinònim, per equivalent que hi resulti en el seu sentit recte o propi. La substitució de certs mots pels seus sinònims usuals, en casos en què no hi escauen, ens faria obtenir frases o expressions tan absurdes i pintoresques com «el port de la camisa», «un ull de pana» i «un parsimoniós de muntanya» en lloc de el coll de la camisa, un ull de vellut i un cançoner de muntanya.

Sovint són dos mots que no són sinó variants l'un de l'altre, meres formes divergents, que no comparteixen exactament les mateixes significacions. És el cas de medicina i medecina, i de llençar i llançar. Medecina és una simple variant popular del mot culte medicina, que s'ha arribat a admetre, però únicament amb el significat de «medicament». Anàlogament, llançar variant formal de llençar, s'admet només en el sentit de «disparar», «projectar».

Quan cal optar entre dos mots considerats sinònims, la tria pot obeir a criteris diversos. En català, en el llenguatge d'intenció culta, aquest criteri pot consistir en la preferència sistemàtica de la forma més alfunyada de la del·lació, cosa que no sempre dona bon resultat. Així, preferir per sistema manca a falta emmena algú a dir un diabarot com «una manca d'ortografia». Un cas anàleg és el que hem observat darrerament, conseqüència de preferir estel a estrella com a forma «més catalana», o qui sap si de considerar estrella un barbarisme inadmissible. El cas és que referint-se a una cantant famosa hom l'anomenava «un estel de la cançó». Estel i estrella són sinònims, intercanviables en el seu significat astronòmic. Però és únicament la forma estrella que ha adquirit el sentit figurat «artista que excel·leix per sobre dels altres». Cal rebutjar, per tant, tot perjudici sobre una forma com estrella i optar-hi sense alternativa en una expressió com una estrella de la cançó.

Alibert Jané